

Anonimizuota versija

Santrauka

C-402/19 - 1

Byla C-402/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. gegužės 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Cour du travail de Liège (Belgija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. gegužės 17 d.

Apeliantas:

LM

Kita apeliacinio proceso šalis:

Centre public d'action sociale de Seraing (Serenos viešasis socialinės paramos centras)

I. Faktai ir procedūra pagrindinėje byloje

- 1 1956 m. gimęs Kongo pilietis LM, apeliantas pagrindinėje byloje, yra merginos R, gimusios 1999 m., kuri šiuo metu yra pilnametė, tėvas. R serga sunkios formos drepanocitoze ir didelio laipsnio kifoze, todėl jai reikalinga operacija, nes priešingu atveju gresia paralyžius.
- 2 Šalys sutaria, kad R sveikatos būklė yra labai sunki, ir iš pagrindinės bylos medžiagos matyti, jog, gydytojų manymu, nuolatinis tėvo buvimas šalia jos yra būtinas.
- 3 LM ir R atvyko į Belgiją 2012 m. Remdamasis į R, kuri tuo metu buvo nepilnametė, sveikatos būkle, 2012 m. rugpjūčio 20 d. LM pagal 1980 m. gruodžio 15 d. *Loi sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et*

l'éloignement des étrangers (Įstatymas dėl užsieniečių atvykimo į šalies teritoriją, įsikūrimo ir gyvenimo šalyje bei išsiuntimo iš jos; 1980 m. gruodžio 31 d. *Moniteur belge*, p. 14584, toliau – 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymas) 9 b straipsnį pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje dėl su sveikata susijusių priežasčių. 2013 m. kovo 6 d. *Office des étrangers* (Užsieniečių reikalų tarnyba; toliau – Tarnyba) šį prašymą (toliau – prašymas pagal 9 b straipsnį) pripažino priimtiniu.

- 4 Priėmus pirmąjį sprendimą, *Centre public d'action sociale de Seraing* (Serenos viešasis socialinės paramos centras, toliau – CPAS), kuris yra atsakovas pagrindinėje byloje, suteikė LM finansinę socialinę paramą pagal namų ūkio galvai nustatytą normą.
- 5 Vėliau Tarnyba priėmė tris sprendimus, kuriais atmetė R ir LM prašymą pagal 9 b straipsnį, bet jie buvo sistemingai atšaukti po to, kai buvo pareikštas ieškinys *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba, toliau – CCE).
- 6 2016 m. vasario 25 d. suinteresuotajam asmeniui buvo įteiktas pranešimas apie ketvirtąjį sprendimą atmesti prašymą ir įpareigojimas išvykti iš šalies teritorijos per 30 dienų. Dėl šio sprendimo CCE buvo pareikštas šiuo metu vis dar nagrinėjamas ieškinys dėl šio sprendimo vykdymo sustabdymo ir panaikinimo.
- 7 Kadangi šio ieškinio pareiškimas neturi savaiminio stabdomojo poveikio, LM ir R nuo 2016 m. kovo 26 d. Belgijos teritorijoje yra neteisėtai.
- 8 Nuo tos dienos Sereno CPAS nutraukė finansinės paramos teikimą. 2016 m. kovo 22 d. jis skyrė neatidėliotiną medicinos pagalbą R., įskaitant jos gydymo ligoninėje išlaidas.
- 9 *Tribunal du travail de Liège* (Lježo darbo teismas) pradėjus laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą, finansinės paramos pagal namų ūkio normą teikimas buvo atnaujintas.
- 10 Šios paramos teikimas vėl buvo nutrauktas dviem sprendimais, apie kuriuos LM buvo pranešta 2017 m. gegužės 22 d., remiantis tuo, kad 2017 m. balandžio 11 d. R tapo pilnametė. Šiais sprendimais CPAS, pirma, nuo 2017 m. balandžio 11 d. nutraukė finansinę paramą LM pagal namų ūkio normą, nes nuo tos dienos nebeturėjo išlaikomo nepilnamečio vaiko, ir, antra, dėl jo neteisėto buvimo šalyje atsisakė teikti jam bet kokią socialinę paramą, išskyrus neatidėliotiną medicinos pagalbą.
- 11 Savo ruožtu R dėl sveikatos būklės nuo pilnametystės dienos gauna socialinę paramą pagal individualiems asmenims taikomą normą, taip pat išmokas šeimai, į kurias turi teisę dėl negalios.
- 12 2018 m. balandžio 16 d. sprendimu byloje *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453; toliau – Sprendimas *Abdida*), *Tribunal du travail de Liège* pripažino, kad CCE gautas ieškinys dėl sprendimo atmesti pagal 9b straipsnį pateiktą prašymą turi stabdomąjį poveikį. Tuo remdamasis tas teismas priteisė iš CPAS socialinę

finansinę paramą pagal namų ūkio normą LM už laikotarpį nuo 2016 m. kovo 26 d., kai buvo pateiktas prašymas, iki 2017 m. balandžio 10 d., t. y. paskutinės dienos prieš jo dukros pilnametystę.

- 13 *Tribunal du travail de Liège* nustatė, kad nuo 2017 m. balandžio 11 d. LM nebėra nepilnamečio vaiko tėvas, kuris gali remtis tuo, kad dėl medicininių priežasčių jo grąžinimas neįmanomas, ir nusprendė, kad nuo tos dienos sprendimai, kuriais atsisakoma jam suteikti finansinę socialinę paramą, yra pagrįsti.
- 14 LM apskundė *Tribunal du travail de Liège* sprendimą tiek, kiek juo patvirtintas CPAS sprendimų atsisakyti teikti jam socialinę paramą nuo 2017 m. balandžio 11 d. teisėtumas.

II. Teisinis pagrindas

1 Belgijos teisė

- 15 Pagal 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 9 b straipsnį Belgijoje gyvenantis užsienietis, sergantis liga, keliančia realių pavojų jo gyvybei ar sveikatai arba realią grėsmę patirti nežmonišką ar žeminančią elgesį, kai jo kilmės šalyje ar šalyje, kurioje jis gyvena, nėra jokio tinkamo gydymo, gali ministrui ar jo įgaliotajam asmeniui pateikti prašymą išduoti leidimą gyventi Belgijos Karalystėje. Tai – nuo 9 straipsnyje nurodytos bendrosios taisyklės, pagal kurią prašymas suteikti leidimą gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius turi būti pateiktas kompetentingai gyvenamosios arba buvimo vietos užsienyje Belgijos diplomatinei atstovybei arba konsulinei įstaigai, leidžianti nukrypti nuostata.
- 16 Pagal *Loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale* (1976 m. liepos 8 d. Pagrindų įstatymas dėl viešųjų socialinės paramos centrų; *Moniteur belge*, 1976 m. rugpjūčio 5 d., p. 9876, toliau – 1976 m. liepos 8 d. įstatymas) 57 straipsnio 2 dalį dėl neteisėto buvimo šalyje atsisakoma suteikti bet kokią socialinę išmoką, išskyrus neatidėliotiną medicinos pagalbą.
- 17 Belgijos *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas) jurisprudencijoje nustatė neteisėtai šalyje esančiam užsieniečiui palankią šios taisyklės išimtį, kuri taikoma, jeigu jis įrodo, kad dėl medicininių priežasčių visiškai negali įvykdyti nurodymo išvykti iš šalies.
- 18 1999 m. birželio 30 d. Sprendime Nr. 80/99 *Cour d'arbitrage* (Arbitražo teismas, dabar – *Cour constitutionnelle* nurodė, kad minėto įstatymo 57 straipsnio 2 dalimi pažeidžiamos Konstitucijos 10 ir 11 straipsnių nuostatos tuo atveju, kai socialinė parama apribojama vien neatidėliotina medicinine pagalba, „teikiama asmenims, kurie dėl medicininių priežasčių negali išvykti iš Belgijos“, nes „pagal ją be pateisinamos priežasties laikomasi vienodo požiūrio į iš esmės skirtingoje padėtyje esančius asmenis: tuos, kurie gali būti išsiųsti iš šalies, ir tuos, kurie negali būti išsiųsti dėl medicininių priežasčių. Todėl 57 straipsnio 2 dalis yra diskriminacinė.“

- 19 2005 m. gruodžio 21 d. sprendime Nr. 194/2005 *Cour d'arbitrage* išplėtė šios išimties taikymo sritį ir į ją įtraukė sunkiai sergančio nepilnamečio vaiko neteisėtai šalyje esančius tėvus. Šis teismas šiame sprendime pripažino, kad 1976 m. liepos 8 d. įstatymo 157 straipsnio 2 dalimi pažeidžiami konstituciniai lygybės ir nediskriminavimo principai, nes „pagal ją be pateisinamos priežasties laikomasi vienodo požiūrio į iš esmės skirtingoje padėtyje esančius asmenis: tuos, kurie gali būti išsiųsti iš šalies, ir tuos, kurie negali būti išsiųsti, nes turi (ir gali tai įrodyti) nepilnametį vaiką, kuris dėl medicininių priežasčių visiškai negali įvykdyti nurodymo išvykti iš šalies teritorijos, nes turi sunkią negalią ir negalėtų gauti tinkamos priežiūros savo kilmės šalyje arba kitoje valstybėje, kuri privalo jį atsiimti, ir jo teisė į šeimos gyvenimo gerbimą turi būti garantuojama užtikrinant jo tėvų buvimą šalia jo“. Konstitucinis Teismas prie šios išvados priėjo, *inter alia*, remdamasis Europos žmogaus teisių konvencijos (EŽTK) 8 straipsniu.
- 20 Po to byla iš esmės nagrinėję teismai, remdamiesi labai gausia teismų praktika, išskyrė tris kriterijus, kuriuos kumulatyviai turi atitikti neteisėtai šalyje esantis užsienietis – arba jo nepilnametis vaikas – kuris remiasi tuo, kad grįžti į kilmės šalį jam visiškai neįmanoma dėl medicininių priežasčių, t. y.: ligos sunkumo, tinkamo gydymo nebuvimo kilmės šalyje ir faktinio priežiūros paslaugų neprieinamumo kilmės šalyje.

2. Tarptautinė teisė ir Sąjungos teisė

- 21 EŽTK 8 straipsnyje nustatyta:
- „Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą
1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.
 2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymuose nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti“.
- 22 Sprendime *Abdida* Teisingumo Teismas nurodė:
- „2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 5 ir 13 straipsnius, siejamus su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, taip pat šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos:
- neturi stabdomojo poveikio skundas, pateiktas dėl sprendimo, kuriuo sunkiai sergančiam trečiosios šalies piliečiui nurodoma išvykti iš valstybės narės

teritorijos, kai įvykdžius šį sprendimą šiam trečiosios šalies piliečiui gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė, ir

- nenumatyta, kad kiek įmanoma bus užtikrinti būtiniausi to trečiosios šalies piliečio poreikiai siekiant garantuoti, kad jis iš tikrųjų gaus neatidėliotiną medicininę pagalbą ir būtiną gydymą laikotarpiu, per kurį ši valstybė narė privalo atidėti šio trečiosios šalies piliečio išsiuntimą, jam pateikus tokį skundą“.

- 23 Apeliantas taip pat remiasi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 19 straipsnio 2 dalimi, 47 straipsniu, 7 ir [21] straipsniais ir 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 5 straipsniu, 13 straipsniu ir 14 straipsnio 1 dalies 1 dalimi.

III. Pagrindinės bylos dalykas ir šalių pozicijos

- 24 Apeliantas laikosi nuomonės, kad *Tribunal de travail* teisėtai rėmėsi sprendimu *Abdida*, siekdamas suteikti jo dukrai socialinę finansinę paramą, nes jo ieškinys, CCE pareikštas tuo metu, kai dukra buvo dar nepilnametė, turi stabdomąjį poveikį, atsižvelgiant į tai, kad jame išdėstytas kaltinimas, kurį galima apginti, susijęs su jos sveikatos būkle.
- 25 Jis mano, kad dėl sunkių dukters negalavimų ne tik jos pačios, bet ir jo grąžinimas yra visiškai neįmanomas, nes, gydytojų nuomone, turint omenyje sunkią R negalią, tėvo buvimas šalia yra būtinas, todėl jis negali įvykdyti nurodymo išvykti iš šalies teritorijos.
- 26 Jis tvirtina, kad vykdant šį nurodymą išvykti iš šalies teritorijos būtų nepagrįstai pažeista EŽTK 8 straipsniu garantuojama teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.
- 27 Atsižvelgiant į tai, kad susiklostė *force majeure* aplinkybės, dėl kurių jis neturi fizinių ir moralinių galimybių išvykti iš šalies, jo nuomone, reikia netaikyti 1976 m. liepos 8 d. įstatymo 57 straipsnio 2 dalies. Be to, jis primena, kad dėl šios priežasties CPAS neginčijo jo poreikio sudaryti šeimos vienetą su dukra ir dėl šios priežasties patenkino jos prašymą suteikti finansinę paramą pagal individualiems asmenims taikomą normą. Tačiau tėvo ir dukters išlaidos (nuomai, energijai, farmacijos produktams ir medicinos paslaugoms ir t. t.) išliko tokios pačios, o jų pajamos, palyginti su laikotarpiu, kai LM gaudavo finansinę paramą pagal namų ūkiui taikomą normą, sumažėjo 25 %.
- 28 Taigi, LM paprašė *Cour du travail de Liège* nurodyti CPAS nuo 2017 m. balandžio 11 d. skirti jam finansinę paramą pagal namų ūkiui taikomą normą arba, nepatenkinus šio reikalavimo, pagal bendrai gyvenančiam asmeniui taikomą normą.

- 29 CPAS pirmiausia ginčija LM pareikšto ieškinio CCE stabdomąjį poveikį.
- 30 Jis taip pat mano, kad atsisakymas suteikti socialinę paramą atitinkamam asmeniui nėra jo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimas, nes, pirma, tiek tėvas, tiek dukra šalyje yra neteisėtai, ir, antra, dėl sprendimo nutraukti socialinės paramos teikimą LM jam visiškai netrukdoma gyventi su savo pilnamečiu vaiku, teikiant dėl sveikatos būklės reikalingą pagalbą.
- 31 Be to, negalima pripažinti, kad LM grąžinimas yra neįmanomas dėl medicininių priežasčių, nes jis pats asmeniškai neturi sveikatos problemų, o jo dukters būklė, kurios rimtumo CPAS neginčija, nėra *force majeure* aplinkybė, kuria jis remiasi siekdamas, kad nebūtų taikoma 1976 m. liepos 8 d. įstatymo 57 straipsnio 2 dalis.
- 32 Galiausiai CPAS ginčija teiginį dėl nepritekliaus, nes LM neįrodė, jog dukrai suteiktos finansinės paramos, kartu su šeimos išmoka už neįgalumą nepakanka visiems abiejų suinteresuotųjų asmenų poreikiams patenkinti.
- 33 Todėl CPAS prašo patvirtinti priimtą sprendimą.

IV. *Cour du travail* vertinimas

- 34 *Cour de travail* mano, kad bylos dalykas nėra nustatyti, ar R, tapusi pilnamete, atitinka kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kad jos grąžinimas visiškai neįmanomas dėl medicininių priežasčių. Iš tikrųjų, nepaisydamas to, kad ji neteisėtai gyvena Belgijos teritorijoje, CPAS teikia jai socialinę finansinę paramą, nes ji sunkiai serga, ir, kaip vieningai mano daug metų ją stebintys gydytojai specialistai, atsižvelgiant į Kongo sveikatos priežiūros sistemos trūkumus, tinkama priežiūra jai gali būti suteikta tiktai Belgijoje.
- 35 Taigi pagrindinės bylos tikslas – nustatyti, ar dėl to, kad medikai mano, jog LM buvimas šalia dukters yra būtinas, galima teisėtai jam netaikyti 1976 m. liepos 8 d. įstatymo 57 straipsnio 2 dalies, kad, jei būtų įrodytas poreikis, kartu dukrai skirta finansinė parama, jam galėtų būti skirta papildoma finansinė parama.

1. Visiškai neįmanomo grąžinimo dėl medicininių priežasčių ir buvimo šalyje įteisavimo dėl medicininių priežasčių skirtumas

- 36 *Cour de travail* primena, kad labai svarbu atskirti grąžinimą, kuris visiškai neįmanomas dėl medicininių priežasčių, nuo Sprendime *Abdida* nustatytų kriterijų, nuo kurių priklauso ieškinio dėl sprendimo atmesti pagal 9b straipsnį pateiktą prašymą panaikinimo ir vykdymo atidėjimo stabdomasis poveikis.
- 37 Šis skirtumas yra nustatytas 2015 m. gegužės 13 d. *Cour du travail de Bruxelles* (Brukselio darbo teismas) sprendime, kuriame nustatyta, kad dėl medicininių priežasčių neįmanomas grąžinimas yra savarankiška sąvoka, palyginti su ta, kuria remiamasi teikiant prašymą pagal 9b straipsnį. Tokia išvada yra grindžiama šiais argumentais:

- Savo sprendime Nr.º80/99 padaręs išvadą, kad pažeisti Konstitucijos 10 ir 11 straipsniai, *Cour constitutionnelle* nesirėmė nei EŽTK 3 straipsniu, nei 1997 m. gegužės 2 d. EŽTT sprendimu *D. prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1997:0502JUD003024096). Tas pats pasakytina ir apie jo sprendimą Nr.º194/2005.
 - Pastarajame sprendime *Cour constitutionnelle* padarė išvadą, kad „tinkamos priežiūros nebuvimas kilmės šalyje“ yra kliūtis asmens sugražinimui, nors EŽTT nurodo, jog „aplinkybė, kad pareiškėjo išsiuntimo iš susitariančiosios valstybės atveju labai pablogėtų jo padėtis, visų pirma labai sutrumpėtų jo tikėtina gyvenimo trukmė, savaime nėra pakankama, kad būtų galima konstatuoti EŽTK 3 straipsnio pažeidimą“ (2008 m. gegužės 27 d. Sprendimas byloje *N. prieš Jungtinę Karalystę*, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505, 42 punktą, toliau – Sprendimas *N. prieš Jungtinę Karalystę*), jurisprudenciją, kurią EŽTT vėliau keitė.
 - Socialinė parama, teikiama tuo atveju, kai sugražinimas neįmanomas dėl medicininių priežasčių, grindžiama tuo pačiu pagrindu, kaip ir parama, teikiama užsieniečiui, kuris dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių, nesusijusių su medicina, negali sugrįžti į savo kilmės šalį (pavyzdžiui, kai ta šalis atsisako išduoti reikiamus dokumentus). Taigi lemiamą reikšmę teikiant socialinę paramą turi būtent aplinkybė, kad sugražinimas yra neįmanomas, o ne vien medicininės priežastys, dėl kurių jis yra neįmanomas.
 - Taigi, nagrinėjant prašymą dėl socialinės paramos, netaikomi tokie ypač griežti formalumai, kaip nagrinėjant asmens buvimo šalyje sąlygas.
- 38 *Cour de travail* daro išvadą, kad apelianto argumentai turi būti analizuojami aiškiai atskiriant kriterijus, kurie turi būti tenkinami, kad būtų pripažintas *force majeure* atvejis, dėl kurio neįmanoma įvykdyti nurodymo išvykti iš šalies teritorijos, nuo daug griežtesnių kriterijų, susijusių su rizika, kad smarkiai ir negrįžtamai pablogės neteisėtai šalyje esančio užsieniečio sveikatos būklė, kurie reikalingi siekiant pripažinti, kad ieškinys dėl sprendimo atmesti prašymą pagal 9b straipsnį panaikinimo ir vykdymo atidėjimo turi stabdomąjį poveikį.

2. Prokuratūros nuomonė

- 39 Savo rašytinėje nuomonėje Prokuratūra pabrėžia R ligos sunkumą ir jos priklausomybės laipsnį. Ji atkreipia dėmesį į tai, kad R, kuri gyvena kartu su tėvu LM nuo tada, kai abu atvyko į Belgiją, tik iš jo gauna emocinę paramą, kad galėtų įveikti išbandymus, susijusius su ligos paūmėjimais ir pasikartojančia hospitalizacija, atidžiai stebėti jai taikomą gydymą priimti teisingus sprendimus dėl gydymo ir kad būtų atlikta chirurginė operacija, kurią būtinais reikės atlikti artimiausiu metu, ir visa tai vyksta esant gyvybei pavojų keliančioms sąlygoms. Todėl kyla klausimas, ar dėl to, kad LM privalo nuolat būti su dukra – o dėl to nekyla abejonių – jo padėtis yra tokia, kad jis negali įvykdyti nurodymo išvykti iš šalies teritorijos.

- 40 Todėl prokuratūros manymu, šis klausimas nagrinėtinas atsižvelgiant į EŽTK 8 straipsnį ir nagrinėjo, kaip EŽTT jurisprudencijoje jis taikytas privatiems ir šeimos santykiams tarp tėvų ir jų pilnamečių vaikų arba tarp pilnamečių brolių ir seserų. Šiuo atveju ji mano, jog aišku, kad „ypatinga pilnametės dukters R priklausomybė nuo tėvo, peržengianti įprastų emocinių ryšių ribas, yra akivaizdi turint omenyje jos sveikatos būklė“.
- 41 Prokuratūra siūlo *Cour de travail* pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 2008/115 nuostatų, siejamų su Chartijos 7 ir [21] straipsniais, kuriuose atitinkamai įtvirtinti teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir draudimas diskriminuoti dėl amžiaus, išaiškinimo.
- 42 *Cour de travail* vadovaujasi prokuratūros nuomone ir mano, kad nesvarbu, kokiui teisiniu pagrindu remiasi apeliantas – kad grąžinimas neįmanomas dėl *force majeure* ar dėl Sprendime *Abdida* nustatyto stabdomojo poveikio – jis turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.

3. Nagrinėjimas atsižvelgiant į teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą

- 43 EŽTT jurisprudencijoje yra nustatyti toliau išdėstyti principai.
- 44 Vaiko ir jo tėvų ryšys *ipso jure* laikomas šeimos gyvenimu, todėl yra saugomas pagal [EŽTK] 8 straipsnį (žr., *inter alia*, 2001 m. gruodžio 21 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Šen prieš Nyderlandus*, CE:ECHR:2001:1221JUD003146596; 1996 m. vasario 19 d. Sprendimą *Gül prieš Šveicariją* ir 1996 m. lapkričio 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Ahmut prieš Nyderlandus*, CE:ECHR:1996:1128JUD002170293).
- 45 Šia nuostata iš esmės siekiama apsaugoti asmenį nuo savavališko valdžios institucijų kišimosi. Dėl jos valstybėms, kurios yra Konvencijos šalys, gali būti nustatytos pozityvios pareigos užtikrinti veiksmingą pagarbą šeimos gyvenimui. Kišimuisi ir naudojimasi šia teise taikoma proporcingumo kontrolė, kurią vykdant lyginama, kaip įgyvendinama nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta imigracijos politika ir kokių mastu pažeidžiama suinteresuotųjų asmenų teisė į jų šeimos privataus gyvenimo gerbimą. Teismas turi įvertinti, ar valstybė, pasinaudodama savo diskrecijos teise, laikėsi [EŽTK] 8 straipsnio nuostatų, atsižvelgdama į teisingą atskiro asmens ir visos visuomenės interesų pusiausvyrą.
- 46 Giminytės ryšys turi būti tikras. EŽTT jurisprudencijoje faktiškai nagrinėjama šio ryšio kokybė ir intensyvumas. *Cour de travail* pažymi, kad šiuo atveju glaudus ryšys tarp LM ir jo dukters R nėra ginčijamas ir kad dėl to pirmoji sąlyga *prima facie* yra tenkinama.
- 47 Vieno iš tėvų ir pilnametystės sulaukusio vaiko tolesnės šeimos gyvenimo apsaugos klausimas yra subtilesnis. EŽTT jau seniai pripažino, kad teisė į šeimos gyvenimą yra susijusi ne tik su tėvų ir vaikų santykiais, ir išplėtė šią sąvoką, į ją įtraukęs ne tik šeimą siaurąja prasme, bet ir artimų giminaičių, būtent senelių ir

anūkų santykius, jeigu atitinkami ryšiai yra tikri, veiksmingi ir gilūs (visų pirma žr. 1979 m. birželio 13 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Marckx prieš Belgiją*, CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, ir 1998 m. birželio 9 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Bronda prieš Italiją*, CE:ECHR:1998:0609JUD002243093).

- 48 EŽTT parengė „Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnio vadovą“ (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_FRA.pdf; toliau – Vadovas). Pagal Vadovo 298 punktą „imigracijos srityje tėvai ir suaugę vaikai negyvena šeimos gyvenimo, nebent įrodoma, kad yra papildomų priklausomybės įrodymų, išskyrus įprastus emocinius ryšius“; 285 punkte nurodyta, kad „naujausioje jurisprudencijoje [EŽTT] laikėsi nuomonės, jog šeimos santykiai, kuriuos suaugusieji palaiko su tėvais arba broliais ir seserimis, yra mažiau apsaugoti, nebent įrodoma, kad yra kitų, nei įprasti emociniai ryšiai, papildomų priklausomybės aspektų“.
- 49 Bylose dėl pilnamečių jaunuolių, kurie dar nėra sukūrę šeimos, EŽTT taip pat yra pripažinęs, kad jų ryšiai su tėvais ir kitais artimais šeimos nariais taip pat traktuojami kaip šeimos gyvenimas. Dauguma šių bylų yra susijusios su užsieniečių, kurie padarė nusikaltimus, išsiuntimu, bet pagal EŽTT įtvirtinti principai šiuo klausimu juo svarbesni dėl to, kad turėtų būti *a fortiori* taikomi sergantiems užsieniečiams, kurie, kaip šiuo atveju, nėra padarę jokio teisės pažeidimo. 2008 m. birželio 23 d. Sprendimo *Maslov prieš Austriją* (CE:ECHR:2008:0623JUD000163803) 62 punkte Europos Žmogaus Teisių Teismas pabrėžė: „Tuo metu, kai buvo nustatytas draudimas būti šalyje, pareiškėjas buvo nepilnametis. Pilnametystės, t. y. 18 metų amžiaus, jis sulaukė, kai priemonė tapo galutine, 2002 m. lapkričio mėn., po to, kai buvo paskelbtas Konstitucinio Teismo sprendimas, bet tuo metu jis dar gyveno kartu su tėvais. Bet kuriuo atveju keliose bylose, susijusiose su pilnamečiais jaunuoliais, kurie dar nebuvo sukūrę šeimos, EŽTT nusprendė, kad jų santykiai su tėvais ir kitais artimais šeimos nariais taip pat turi būti laikomi „šeimos gyvenimu““.
- 50 EŽTT netgi pripažino, kad šeimos ryšys, kuriuo grindžiama pagal EŽTK 8 straipsnį teikiama apsauga, egzistavo ir tais atvejais, kai šis ryšys buvo ką tik užsimezgęs arba kai jį palaikyti labai trukdė konkrečios aptariamo šeimos vieneto gyvenimo aplinkybės, ir nurodė, kad „kai šeimos ryšio buvimas yra nustatytas, valstybė iš esmės turi imtis veiksmų, kad tas ryšys būtų vystomas, ir priemonių, kad atitinkami tėvų ir vaikas susijungtų“ (2002 m. vasario 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas *Kutzner prieš Vokietiją*, CE:ECHR:2002:0226JUD004654499). *A contrario*, ši pozityvi pareiga juo labiau turėtų būti vykdoma dėl to, kad šeimos ryšiai yra tvirtai nusistovėję.
- 51 Vadovo 301 punkte daroma nuoroda į 2016 m. gruodžio 13 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje *Paposhvili prieš Belgiją*, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810 punktas (toliau – Sprendimas *Paposhvili*), kuriame EŽTT nukrypo nuo savo jurisprudencijos byloje *N. prieš Jungtinę Karalystę*. Sprendimo *Paposhvili* 183 punkte EŽTT paaikšino, kad „kitais labai

ypatingais atvejais“, dėl kurių, kaip tai suprantama pagal Sprendimo *N. prieš Jungtinę Karalystę* 183 punktą, gali kilti problema atsižvelgiant į 3 straipsnį, reikia laikyti su sunkiai sergančio asmens išsiuntimu susijusius atvejus, kai yra rimtų priežasčių manyti, kad, nors tam asmeniui nekyla realus pavojus mirti, tačiau dėl tinkamo gydymo paskirties šalyje nebuvimo arba nesant galimybių jį gauti to asmens sveikatos būklė gali rimtai ai, staigiai ir negrįžtamai pablogėti, ir dėl to patirtų dideles kančias arba gali gerokai sutrumpėti jo tikėtina gyvenimo trukmė. EŽTT atkreipia dėmesį į tai, kad šie atvejai atitinka griežtus kriterijus, pagal kuriuos EŽTK 3 straipsnis taikomas byloms, susijusioms su sunkiai sergančių užsieniečių išsiuntimu.

- 52 *Cour du travail de Liège* pažymi, kad numatomi R gydymo nutraukimo padariniai visais atžvilgiais atitinka Sprendime *Paposhvili* nustatytą sunkumo ribą.
- 53 Be to, LM fizinis buvimas šalia pilnametės dukters yra toks pat būtinas kaip tuo metu, kai ji buvo nepilnametė, nes ji ypač pažeidžiama dėl ligos, kuria ji serga, sunkumo.
- 54 Nors CPAS šiuo klausimu teisingai nurodo, kad atsisakymas skirti socialinę paramą LM savaime nėra jo privataus ir šeimos gyvenimo pažeidimas, nes tas pažeidimas nėra tiesiogiai susijęs su socialinės paramos nebuvimu, o su nurodymu atitinkamam asmeniui išvykti iš šalies teritorijos, jeigu Tarnyba vykdytų šį nurodymą, tačiau su CPAS pozicija, kad „apskūstu sprendimu apeliančiui *de facto* nėra užkertamas kelias toliau gyventi su dukra ir kasdien jai padėti“, negalima sutikti.
- 55 Iš tiesų negalima neatsižvelgti į finansinių išteklių, reikalingų tam, kad suinteresuotasis asmuo galėtų toliau teikti paramą savo dukrai ir fiziškai būti su ja, klausimą. LM, kuris dar yra darbingo amžiaus, dėl neteisėto buvimo šalyje negali patekti į darbo rinką, todėl neturi galimybės gauti nuosavų pajamų.

V. *Cour du travail de Liège* sprendimai

- 56 Dėl šios problemos teisinio sudėtingumo ir atsižvelgiant į tai, jog suinteresuotojo asmens dukra pilnametė, *Cour du travail de Liège* gali pagrįstai pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Be to, *Cour du travail de Liège* teikia Konstituciniam Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl galimo Konstitucijos nuostatų, susijusių su lygybe prieš įstatymą, nediskriminavimu, privataus ir šeimos gyvenimo gerbimu bei pagarba žmogaus orumui, pažeidimo. Galiausiai, *Cour du travail de Liège* atnaujina žodinę proceso dalį, kad šalys galėtų išreikšti savo nuomonę dėl būtinybės šiuo klausimu.

VI. Kreipimasis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą

- 57 *Cour du travail de Liège* (Lježo darbo teismas, Belgija) prašo Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu:

„Ar 1976 m. liepos 8 d. *Loi belge organique des centres publics d'action sociale* (Belgijos konstitucinis įstatymas dėl viešųjų socialinės veiklos centrų) 57 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos 1 punktas prieštarauja Direktyvos 2008/115/EB 5 ir 13 straipsniams, siejamiems su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, taip pat su šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies b punktu ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir [21] straipsniais, kaip juos Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išaiškino 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendime *Abdida* (C-562/13):

- pirma, dėl to, kad pagal jį nebetenkinami paramą teikiančios valstybės narės teritorijoje neteisėtai esančio trečiosios šalies piliečio, kiek įmanoma, pagrindiniai poreikiai tuo laikotarpiu, kai, nagrinėjamas to asmens jo vardu ir [kaip] savo vaiko, kuris tuo metu dar buvo nepilnametis, atstovo, pareikštas ieškinys dėl sprendimo, kuriuo jiems buvo nurodyta išvykti iš valstybės narės teritorijos, panaikinimo ir vykdymo sustabdymo,
- antra, turint omenyje, kad tas vaikas, kuris šiuo metu yra pilnametis, serga sunkia liga, ir vykdant šį sprendimą gali iškilti rimtas pavojus, kad jo sveikatos būklė smarkiai ir negrįžtamai pablogės, o tėvo buvimas su savo pilnamečiu vaiku, medikų nuomone, yra būtinas dėl vaiko pažeidžiamumo, susijusio su jo sveikatos būkle (pasikartojančių drepanocitozės paūmėjimų ir būtinybės atlikti operaciją siekiant išvengti paralyžiaus)?“

DARBINIS VERTINIMAS